

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Задираки Наталії Юрїївни
на дисертацію Тімуш Діани Ігорівни
«Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності
судді», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми. У контексті євроінтеграційних процесів, адаптація та імплементація концепцій, цінностей і стандартів стає нагальною потребою для української правової системи. Недоторканність судді має виняткове значення для забезпечення його неупередженості при здійсненні правосуддя. Особливо гостро виділяється це питання в умовах правового режиму воєнного стану, адже відчуття захищеності у судді як умови його незалежності при здійсненні правосуддя є вкрай важливим для постановлення правосудних рішень.

Не викликає сумнівів актуальність розкриття адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді шляхом комплексного аналізу положень чинного законодавства, правової доктрини та судової практики, а також вироблення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства на основі.

Актуальність також підтверджується положеннями Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 рр., затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., окреслених в Указі Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019.

З огляду на викладене є підстави вважати, що обрана Тімуш Діаною Ігорівною тема наукового дослідження має комплексний характер і високий рівень актуальності, теоретичне і практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Наукові положення, висновки, рекомендації і практичні пропозиції, сформульовані дисертанткою, є аргументованими та переконливими.

Авторка дисертаційного дослідження продемонструвала високий теоретичний рівень узагальнення та викладу матеріалу, вміння застосовувати загально-наукові та спеціально-юридичні методи наукового пізнання (діалектичний метод, порівняльно-правовий метод, методи аналізу та синтезу, логіко-семантичний метод, метод структурно-логічного наукового пізнання, метод моделювання), аналізувати наукові джерела та нормативно-правові акти, судову практику. Використання широкого спектру методів наукового пізнання позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості одержаних теоретичних та практичних результатів.

Авторкою було доведено вміння надавати критичну оцінку науковим джерелам та ідеям інших дослідників, формувати самостійні висновки та аргументувати їх. Текст дисертаційної роботи засвідчує високий рівень підготовки дисертантки, її володіння технікою наукового-аналітичного пізнання та підтверджує наявність відповідних знань та уявлень про специфіку дослідження проблематики адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді.

Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Дисертація Тімуш Д. І. є першим комплексним адміністративно-правовим дослідженням, у якому з використанням необхідних методів наукового пізнання, здобутків вітчизняної і зарубіжної юридичної науки, урахуванням європейського досвіду, положень чинних нормативних актів України, міжнародних документів, рішень судових інституцій проаналізовано проблеми адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді, а також і розроблено пропозиції та рекомендації щодо їх подолання.

Авторкою вірно визначено об'єкт і предмет наукового дослідження, а також чітко окреслено його мету та наукові завдання. Структура дисертаційної роботи складається із анотації, вступу, трьох розділів, які

містять вісім підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (всього – 286 найменувань) та додатків.

Основні положення та результати дисертації відображені у 7 наукових публікаціях, з них: у 3 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та країн ЄС, 1 статті (у співавторстві), опублікованій у науковому журналі, що входить до наукометричної бази даних Web of Sciences, 1 розділі у колективній монографії, а також у 2 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Опубліковані наукові статті, розділ у колективній монографії та тези науково-практичних конференцій за темою дисертаційного дослідження мають безпосередній зв'язок з усіма структурними частинами проведеного дослідження, конкретизують і доповнюють основні положення його новизни.

Перший розділ дисертації присвячено розкриттю теоретико-правових основ забезпечення недоторканності судді. Авторкою зокрема зазначено, що можна вважати хрестоматійними положення щодо сутності недоторканності судді, оскільки вона є додатковою гарантією до загальних конституційних гарантій права кожної людини на особисту недоторканність. Вона обумовлена здійсненням суддями особливих функцій з розгляду спорів та спрямована на забезпечення неупередженості, безсторонності та справедливості суду при їх розгляді та вирішенні.

Констатовано, що принцип незалежності суддів відноситься вченими до міжгалузевих правових принципів бо попри його значення для реалізації всієї правової системи, безпосередньо його положення торкаються виключно сфери правосуддя: організація судової влади, а також здійснення усіх видів судочинства (адміністративне, цивільне, господарське, кримінальне, а також - вирішення справ про адміністративні правопорушення).

Наголошено, що необхідною умовою визначення співвідношення недоторканності судді та імунітету судді є визначення положення недоторканності судді у системі адміністративно-правового забезпечення

незалежності суддів як визначальної категорії організації сучасної судової системи.

Доведено, що направлення підозри у вчиненні кримінального правопорушення у паперовому вигляді через канцелярію суду не суперечить змісту недоторканності судді та не порушуватиме гарантій незалежності суддів у разі його здійснення посадовою особою, уповноваженою у межах відповідного кримінального провадження.

В другому розділі дисертаційного дослідження розкрито складові системи адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді. Зокрема, приділено увагу інституційним гарантіям недоторканності судді, адміністративним процедурам гарантування недоторканності судді та визначенню місця адміністративних юрисдикційних гарантій у системі адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді.

Авторкою доведено, що реалізація інституційних гарантій недоторканності судді є запорукою забезпечення суб'єктивного права на справедливий суд, справедливості судової влади. Зокрема, від неупередженості судді безпосередньо залежить реалізація таких складових права на справедливий суд, як: самостійність та безсторонність, правильне застосування норм процесуального права судом та створення ним умов для реалізації процесуальних прав учасників судового процесу, змагальність та розумний строк розгляду справи і, у підсумку, доступність суду.

Наголошено, що характеристика адміністративної процедури забезпечення недоторканності судді має ґрунтуватись на доктринальних напрацюваннях щодо сутності адміністративної процедури, з урахуванням специфіки функціонування судової влади та діяльності із забезпечення недоторканності судді. Забезпечення недоторканності судді у широкому контексті включає в себе не тільки діяльність, що безпосередньо спрямована на це, але й іншу діяльність, здійснення якої сприяє зміцненню недоторканності судді, якою варто визнати забезпечення функціонування

судової влади загалом: спеціальний порядок фінансування судів; законодавчі гарантії належного фінансування судів; гарантії належного рівня соціального забезпечення суддів.

Доведено, що адміністративна процедура розгляду повідомлень судді про втручання в його діяльність щодо здійснення правосуддя має юрисдикційний характер, оскільки внесення ВРП відповідного подання тягне обов'язок його розгляду. Носіями вказаного обов'язку виступають органи та посадові особи, уповноважені виявляти та притягувати до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів або підриває авторитет правосуддя.

Третій розділ дисертації присвячено окресленню напрямків вдосконалення адміністративно-правового забезпечення недоторканності судді. Досліджено актуальні аспекти імплементації міжнародних стандартів недоторканності судді у законодавство України та запропоновано шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення недоторканності судді в Україні.

Констатовано, що специфічною рисою прийняття суддею рішення у справі є прийняття його на основі оцінки обставин справи, яка здійснюється на основі власного внутрішнього переконання, що є складним та комплексним явищем, передбачає застосування здорового глузду та життєвого досвіду.

Зазначено, що з метою запобігання невиправданим обмеженням у доступі до публічної інформації доцільним є уточнення у законодавстві переліку даних, доступ до яких може обмежуватись у кожному конкретному випадку. Поміркований баланс між обмеженнями щодо такої інформації та приватним інтересом щодо її отримання сприятиме встановленню належної комунікації між судовою владою та суспільством, що у свою чергу є сприятиме довірі до судової влади та зменшенню кількості втручань у діяльність суддів.

Таким чином, навіть стислий виклад основного змісту та елементів наукової новизни дисертації Тімуш Діани Іванівни свідчить про те, що в ній проведені важливі теоретичні дослідження та зроблені висновки, рекомендації і пропозиції щодо адміністративно-правових засад забезпечення недоторканності судді.

Все вищевикладене дає достатні підстави зробити загальний висновок, що зміст дисертації Тімуш Діани Іванівни в повній мірі розкриває тему роботи та питання плану дослідження, завдяки чому можна вважати її самостійною завершеною науковою працею, а сама наукова робота свідчить про високий рівень фахової підготовки дисертантки за досліджуваною проблематикою.

Оцінка змісту дисертації. Робота виконана на високому теоретичному рівні з забезпеченням повноти аналізу та розв'язання мети та наукових завдань, освітленню теоретично обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, а відповідно є внеском у розвиток юридичної науки та судочинства в Україні.

Дисертація відповідає вимогам, що встановлені до досліджень на здобуття наукового ступеня та оформлена згідно вимог Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. У роботі не розкрито питання застосування та доцільності перегляду підходів щодо необхідності посилення заходів адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України (ст. 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення), ефективності реалізації такої адміністративно-деліктної норми як гарантії забезпечення недоторканності судді;

2. В роботі було б необхідно приділити більше уваги дослідженню питань застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів у

аспекті необхідності встановлення системи гарантій їх недоторканності. Зокрема, в межах проведеного дослідження варто було б визначити напрями вирішення проблеми забезпечення формалізації процедури дисциплінарних проваджень, де суб'єктом відповідальності є суддя. Адже запровадження необхідної процедури формалізації дисциплінарних проваджень є належною гарантією реалізації принципу незалежності судової гілки влади та недоторканності суддів, усунення можливостей політичного владного тиску на представників судової системи;

3. Розділ 3 дисертації Д.І. Тімуш присвячений питанням визначення напрямів оптимізації та підвищення ефективності забезпечення недоторканності суддів в Україні. Попри наявність достатньо актуальних та необхідних авторських пропозицій вирішення ряду нагальних проблем судової практики, поза увагою авторки залишено питання запобігання зловживання правами з боку учасників та сторін спору, а також з боку громадськості та реалізації заходів громадського контролю;

4. Сучасна практика правозастосування свідчить про поширеність застосування до суддів такої правообмежувальної процедури, як відсторонення судді від здійснення правосуддя, що пов'язується із застосуванням до судді заходів дисциплінарної, адміністративної чи кримінально-правової відповідальності. При цьому автором доволі фрагментарно розглядається зміст такої адміністративної процедури в межах підрозділу 2.2, попри її актуальність та затребуваність пошуку шляхів удосконалення ефективності застосування.

Наведені спірні положення і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка має самостійний і творчий характер, наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань насамперед характеризує актуальність і складність теми дослідження та власний підхід дисертантки до їх розгляду. В дослідженні авторці вдалося досягти поставленої мети.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Тімуш Діани Іванівни на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді» є комплексною, самостійною, завершеною науковою роботою, яка містить нові та конкретні наукові результати, обґрунтовані на основі аналізу широкої джерельної бази.

Дисертантка володіє достатніми теоретичними та практичними знаннями за предметом її дослідження, продемонструвала знання доктринальних положень адміністративного права та судочинства, здібність до самостійного здійснення наукової роботи на належному науково-теоретичному і методологічному рівні, вміння робити власні теоретичні висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення законодавства, а також правозастосовної практики. Отримані висновки та рекомендації засвідчують високий фаховий рівень, на якому виконана дисертаційна робота. Дисертації Тімуш Діани Іванівни притаманні доступний стиль викладу матеріалу, логічність і чіткість при формулюванні положень та висновків. Результати наукового дослідження повністю відповідають меті та поставленим завданням з обраної теми.

Отримані результати та рекомендації мають цінність як для розвитку юридичної науки, так і для вдосконалення чинного законодавства України і правозастосовної практики в сфері забезпечення недоторканності судді.

Аналіз апробації теми в публікаціях засвідчує її наукову актуальність, реалізовану в процесі оприлюднення основних результатів і положень дослідження.

Актуальність обраної теми дисертації, постановка мети і завдань, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та виклад авторського матеріалу в дисертаційному дослідженні свідчать про повноцінне виконання поставленого наукового завдання і повністю відповідають вимогам, що висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня «доктор філософії».

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація **Тімуш Діани Іванівни** на тему «**Адміністративно-правові засади забезпечення недоторканності судді**» відповідає вимогам, закріпленим у Наказі Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 року) та Постанові Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
права та процесу Київського національного
університету імені Тараса Шевченка**

Наталія ЗАДИРАКА

ПІДПИС ЗАСВІДАЧУ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР НАЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
2024Р

